

Izbija vsak dan razen
podelj in premikov.
Issued daily except Sun-
days and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni
prostori:
2857 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2857 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XIX.

Cena lista
je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 28. maja (May 28), 1926.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 125

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

McKINLEYJEVA OBSOTNOST ZADRŽEK ZA AKCIJO GLE- DE TEKSTILNIH DELAVCEV

McKinley se vrne vsak čas. —
Dokler se ne vrne, pa senatni
odsek za tovarniške zadeve ne
more podvzeti nobenih kora-
kov glede stavke v Passaicu.

Washington, D. C. — Odsot-
nost senatorja McKinleyja, pred-
sednika senatnega odseka za to-
varniške zadeve, sedaj ovira
senatni odsek, da glasuje o La
Follettovi resoluciji za preiska-
vo tekstilne stavke v Passaicu.
McKinleyja pričakujejo vsak
čas.

Frank Walsh, svetovalec za
stavkarje, priporoča odsek, da
resolucijo priporoči senatu, ker
sta bili kršeni dve federalni po-
stavi. To kršitev so izvršili last-
niki tovarnov. Ti postavili sta ta-
rifni zakon in zakon, ki sta ga
priporočila senator Borah in
Hughes in ki prepoveduje nepo-
šteno konkurenco. Walsh izjav-
lja, da so tovarnarji pripovedo-
vali kongresu, da potrebuje 78-

odstotno colninsko zaščito, da
lahko plačajo delavcem tako
mezdo, s katero lahko prežive
sebe in svoje družine. V resni-
ci pa plačujejo 93-odstotne divi-
dende od zvođenega kapitala,
delavcem pa niso povišali meze.

Pred senatorji Borahom, La
Follettom in Wheelerjem se je
zglasil simpatičar stavkarjev in
je izpovedal, da je na črni listini
že štirinajst let, ker je bil ob
času stavke leta 1909 na stav-
kovni straži. Rev. John Wroble-
wski je izjavil, da prebivalec
v Passaicu obkultijo, da so mest-
ni uradniki v službi tekstilnih
tovarnarjev. Rev. Michael So-
tak je rekel, da je radi tega naj-
več otrok iz Passaica v Rahway-
jevi pobojskevalni šoli, ker so
malenčki vsak dan za eno uro
prepušteni sami sebi, oče in
mati pa delata v tovarni. De-
lavne ure staršev se dostikrat
križajo, tako da otroci še dalj
časa kot eno uro ostanejo brez
nadzorstva.

Angloška stavka razdvojlja liberalce

Lloyd George se morda pridruži
s svojimi radikalnim krilom
delavski stranki.

London, 27. maja. — General-
na stavka v Angliji je morda u-
bila liberalno stranko. Liberalci
so bili že prej razdeljeni v dve
krili: konservativno krilo, ki so
dili bivši premijer Asquith, radi-
kalno krilo pa bivši premijer
Lloyd George. V teku generalne
stavke je Lloyd George objavil
v Hearstovih listih v Združenih
državah daljši članek, v katerem
je poudaril, da je Baldwinova
vlada odgovorna za industrijsko
krizo in bedak da je, kdor misli,
da je treba uničiti delavske u-
nije.

Ta članek je razkačil konse-
rvativne liberalce, ki so med stav-
ko podpirali vlado. Zda se vrli
ljut konflikt med obema kriloma
in vse kaže, da pride do popolne
ga razkola v stranki. Lloyd Ge-
orge je svoje bivše prijatelje še
bolj razpalil, ko se je odprto iz-
javil za nacionaliziranje premo-
govnikov in veleposrester. Lloyd
George je v tem konfliktu na bo-
jem, ker ima na svoji strani tri
močne londonske dnevnike —
Daily Chronicle, Daily News in
Manchester Guardian — in po-
gle tega je v njegovih rokah bla-
gajna liberalne stranke, v kateri
je okrog pet milijonov dolarjev.
Govorica se širi, da se Lloyd Ge-
orge s svojim radikalnim krilom
najbrž pridruži delavski stranki,
dočim pojdejo Asquithovi prista-
ši k torijem, h katerim že davno
spadajo.

Druga neoreča je zadela Japonsko

Rezervar se je podri in voda je
zalila mesto s 7000 prebivalci.
Uradno število žrtev vulkanič-
nega izbruha je 130.

Tokio, 27. maja. — Nova ne-
sreča je včeraj zadela Japonsko,
ko je rezervar za namakanje po-
lja v bližini Akite počil in voda
je poplavlila mesto Kitakuro, ki
steje 7000 prebivalcev. Voda je
odnesla 118 hiš in do zdaj so na-
šli 18 mrtvih. Ker se je ne-
sreča zgodila podnevu, ko so bili
ljudje večinoma na polju, je šte-
vilo žrtev majhno.

Tokio, 27. maja. — Uradno
poročilo o vulkanični katastrofi
na Hokkaido se glasi, da je 130
mrtvih, 600 oseb pogrešajo in
3000 akrov kultivirane zemlje je
pod lavo. Asahigava je napol-
njena z begunci.

Konec faizifikatorske komedije na Ogrskem

Ponarejalci frankov obsojeni.
Windischgratz in Nadosy
dobila vsak štiri leta ječe.
Drugi pa manj.

Dunaj, 27. maja. — Sodišče v
Budapešti je včeraj popoldne iz-
rekli obsodo nad monarhistič-
nimi zaročniki, ki so ponaredili
30 milijard francoskih frankov.
Knez Ludvig Windischgratz in
dr. Imre Nadosy, načelnik dr-
žavne žandarmerije, sta bila ob-
sojena vsak na štiri leta zapora
in \$160 globe. Major Gero, ti-
pografski zvezenec v karto-
grafskem zavodu, je dobil dve
letni ječe; general Halta, bivši
poslovodja kartografskega za-
voda, in polkovnik Kurtz, seda-
nji poslovodja, dva leti in \$30
globe vsak. Windischgratzov
tajnik Raba je bil obsojen na 18
mesecov zapora. Drugi so bili
oprosteni.

Tako je končala komedija
madžarskega škandala. Nihče
ne verjame, da bodo obsojeni
presedeli ves prisojen čas v za-
poru.

Repatriacijski zakon podpisan

Inosemaki vojni veterani se bo-
de sedaj lahko vrnili v Ameriko.

Washington, D. C. — Pred-
sednik Coolidge je v sredo pod-
pisal Reed-Johnsonov zakonski
načrt, ki je s tem postal zakon.
Po tem novem zakonu bodo pri-
puščeni v Združene države tisti
ameriški vojni veterani, ki niso
ameriški državljani in ki so radi
tega sedaj takorekoč v izgnan-
stvu v inosemstvu valed strogih
določb priseljeniškega zakona.

Računa se, da bo ta novi za-
kon prinesel veliko veselje ka-
kim 5,000 do 10,000 vojnim ve-
teranom in njih ženam ter otro-
kom.

Vsi priseljenci, ki so upravi-
čeni postati ameriški državljani
v smislu ustave in ki so služili
v ameriški armadi ali mornarici
ter so bili častno odpuščeni, se
lahko vrnejo v Združene države
z izvenkvotno vizo. Vsak vete-
ran lahko pripelje seboj svojo
ženo in neporočene otroke do o-
semnajstega leta starosti. Ta
zakon bo v veljavi dve leti.

Agitiranje za "Prosveto"

SUNŠKI VIHAR ŠE VE- DNO TULI V KONGRESU

Razburjenje radi Coolidgeve od-
redbe se še ni poleglo. — Mo-
kraši delajo priprave za su-
haške referendume v drža-
vah.

Washington, D. C. — Coolidge-
vega odredba, po kateri se lahko
nastavijo mestni, okrajni in dr-
žavni uradniki za \$1 letne plače
je izzvala silen vihar v kongresu, ki
se še sedaj ni polegel. Vsi mo-
kraški kongresniki so takoj sto-
pili v ostro opozicijo proti taki
odredbi, ki je proglašajo za ne-
ustavno in nepostavno ter skraj-
no predrzno kršenje državnih
pravic. Tudi številni vneti su-
haši so nastopili proti Coolidgu.
Vihar se še ni polegel niti v se-
natu niti v poslanski zbornici.
Ko je v senatu senator Edwards
čital v zapisnik dolg uredniški
članek iz nekega velikega dne-
vnika, v katerem je Coolidgeva
odredba ostro kritizirana, so su-
haši zagnali glasen krik. Sena-
tor Walsh iz Montane je radi
tega protestiral, rekoč, da ta su-
haški prepis povzroča nered in
zmešnjava v senatu. Ko je neki
suhaški senator tekot debate

FAŠIZEM NI PRILJUBLJEN NA ANGLEŠKEM

Se celo podporniki kapitalizma
črtijo iz nje. — Tudi na pol-
vojaki organizacija je Bri-
tom ogabna.

London, Angl. (I. I.) — Pred
dvema letoma se bili napravljene
prvi poskusi udomaćiti faš-
istovski organizacijo s pomočjo
britajskih nacionalističnih in mi-
litarističnih frak, ki so v modi
v Veliki Britaniji. Od tega ča-
sa so se trudili podporniki Mus-
solinijeve ideje, da iz besede na-
pravi mase in kri, toda sreče
niso imeli. Predsednik fašistov-
ske organizacije je bil armadni
general, podpredsednik pa mor-
nariški podadmiral, pa tudi ta-
dva nista imela privlačne sile.

Fašistovski organizacija je
izvršila precejšnji del propa-
gande za organiziranje stavko-
kaštva. Ali po dvestem letu
se je prišla organizacija khrati
in je pokazala očividna zname-
nja razpada. Naspred te organi-
zacija se je izvršila v tako veli-
kem obsegu, da njeni prejšnji
voditelji skušajo ustanoviti no-
vo organizacijo pod imenom "Lo-
jalisti". Namen te organizacije
je isti, kot je bil fašistovski.

Predsednik fašistovske organi-
zacije se je pošteno trudil, da
nabere denarno podporo za fa-
šistovski organizacijo. Toda ta-
ko ime "Britajski fašisti" je bilo
tako ogabno, da so ga sovražili vsi
sloji. Mogoče je, da so se ljudje
le ingosirali, ko so rekli, da jim
je ime sovražno. Kajti "Lojalisti",
to je nova organizacija, bodo
tudi odpravili na pol militari-
stični cof, upajoč, da privabijo
novince v organizacijo.

Britajski delavci ne bodo prav-
nič plakali, ako ta organizacija
naleti med ljudstvom na tak od-
por in zaničevanje kot fašistič-
na.

Zmaga delavske stranke v Londonu

Torijski kandidat je pogorel in
mesto njega je zmaga la ka-
didatka delavske stranke.

London, Anglija. (I. I.) — Na-
domestne volitve v britski parla-
ment v East Hamu, londonskem
predmestju, so končale z zmago
delavske stranke. Prebivalci v
tem mestu so večinoma delavci.
Izvoljena je bila Susan Law-
rence, kandidatka delavske
stranke. Porazila je torijskega
kandidata s 1,626 glasovi.

Pri zadnjih volitvah, ki so se
vršile v letu 1924, je zmagal to-
rijski kandidat. Bil je protikan-
didat Susan Lawrenceve, ki je
bila preje eno leto članica brit-
skega parlamenta. Takrat je
zmagal torij s 1,067 glasovi ve-
čine. Njegova smrt je povzročila
ladomestne volitve. Pri zdaj-
šnjih nadomestnih volitvah je
bilo za šest odstotkov manj od-
danih glasov, kot pri splošnih.
Delavski glasovi so se pa pomno-
žili za 861, torijski so padli za
2,023, liberalni pa za 367.

Kampanja se je vršila mirno,
malo je pa se nanjo segala senca
spora, ki je vodil do splošne stav-
ke britanskega delavstva. Kandi-
datka Lawrence je dejala, da so
volitve zrcalo javnega mnenja v
splošnem, in v njeni zmagi se
zrcali ljudska nezadovoljnost
nad vladno gospodarsko politi-
ko. Vseh glasov je bilo oddanih
proti vladni 17,401, za vladnega
kandidata pa 9,171.

To so tretje nadomestne vo-
litve po splošnih volitvah leta
1924, v katerih je zmaga la de-
lavska stranka s svojim kandi-
datom. Susan Lawrence je dru-
ga članica delavske stranke, ki
je bila izvoljena v sedanji britski
parlament.

Preliminarna razorožit- vena konferenca zaspala

Na delu ostanejo trije odseki,
toda konferenca ne bo sklica-
na letos niti prihodnje leto.

Zeneva, Švica, 27. maja. —
Pripravljalna razorožitvena kon-
ferenca je bila včeraj zaključ-
na. Trije stalni odseki, ki pred-
stavljajo mornarice, armade na
suhem in ekonomska vprašanja,
ostanejo na delu. Delegatje
dvajsetih dežel so se razšli tam,
kjer so se sešli — ne da bi kdo
resno mislil na razoroženje. An-
gleški delegat Robert Cecil je
povedal odprto pred odhodom iz
Zeneve, da on ne upa, da bo ra-
zorožitvena konferenca sklicana
pred koncem prihodnjega leta;
drugi pa so mnenja, da preteču-
več let, predno sploh pride do
take konference.

Na zadnji seji so se temelji-
to skregali radi besedila v poro-
čilu razorožitvene komisije. Be-
sedilo je v angleškem in franco-
skem jeziku in delegatje — sla-
sti oni z Balkana — so se pre-
pirali, da se besedilo dveh jezi-
kov ne ujema.

V Minnesoti čakajo na žudež!

Množica vernikov moli v gosdu v
trdni veri, da se jim prikaže
Bog dne 1. junija ob enajstih
predpoldne.

Tamarack, Minn. — V tukajš-
nji mali gosdni naselbini vse ča-
ka na čudež. Pobočni kristjani,
ki se tukaj zbirajo, so trdno pre-
pričani, da se jim prikaže Bog
prihodnji torek (1. junija) ob
enajstih predpoldne. Verniki so
že aranžirali vse program. Točno
ob desetih pojdejo v procesijo v
gosdno goščavo in tam bodo stali
gologlavi in nepremično eno uro,
v mislih bodo prosili Boga, naj
enkrat za vselej reši vprašanje
svoje eksistence in se jim raso-
dene v vsej svoji popolnosti. Na-
to se "prav gotovo" zgodi ču-
dež...

Vodja ceremonij je neki Ver-
non Ewing, ki je prepričan, da je
prišel čas, ko bo "Bog zopet di-
rektno občeval s svojimi otroci."

TEKSTILNI MAGNAT POZDRAVLJA KLIC NAZADNJAŠKE ORGANIZACIJE

V združenju nazadnjaških sil
industrije, poljedelstva in fi-
nanc on vidi pravi sporazum.

Washington, D. C. — John E.
Edgerton, tenesijski tekstilni
magnat in predsednik Narodne-
ga društva tovarnarjev, nazna-
ja, da je Narodni industrijski
svet, kateremu tudi on predse-
duje, sprejel vabilo nazadnjaške
in veleposresterne poljedelske
organizacije "National Grange"
za obdržavanje narodne konfe-
rence zastopnikov industrije,

Zopet on kalin ujet

Krojač obleparjen za \$1,200. —
Hotel je seveda čez noč obo-
gati.

Chicago. — Koliko se je že pi-
salo o raznih limanicah, s kate-
rimi sleparji lovijo kaline, pa
vedno se dobi kje kakšen, da se
vse na take limanice.

Krojač Anthony Cicero se je
"slučajno" seznanil s tremi tuji.
Pokazali so mu kup dragocenih
dijamantov ter so mu zaupali,
da mislijo ustanoviti družbo, ki
se bo pečala z nakupovanjem in
prodajanjem dijamantov. S šte-
vilskimi so mu "dokazali", kako
se bo vložil denar v par dneh
podvojil, podesiteril, postoteril.
Cicero nosi sicer ime slavnega
rimskega modrijana, toda nje-
gove modrosti menda nima niti

Nedolžnega deportirajo, če ne bo pomiloščen

Zakon je nad zdravim človeškim
razumom. — To je pa tista
razlika med zakonom in pra-
vico.

Washington, D. C. (F. P.) —
Država New Jersey prizna, da
Rafaele Morello ni nikdar izvršil
zločina, zaradi katerega je pre-
sedel sedem let v ječi. Ali Mo-
rello bo kljub temu deportiran v
Italijo, ako ga governor Moore
ne pomilošči.

To je pa tista razlika med
zakonom in pravico, ki je bo-
deležna žrtev nečuvane krivice po
izjavi W. W. Husbunda, pomoč-
nega delavskega tajnika. Morello
je bil nedavno paroliran, t. j.
bil je izpuščen na njegovo častno
besedo, da ne bo izvršil nobenega
zločina. Paroliran je pa še le bil,
ko so državne oblasti prišle do
prepričanja, da je bil spoznan
krivim in obsojen zaradi umora
njegove žene, ker je sodnijski
tožnik prestavil nepravilno nje-
govo izpoved. Povedal je to-
maču, da je njegova žena izvrši-
la samopomor, ko je bil leta 1918
potrjen v ameriško armado. Ko
je prišel domov, je našel svojo
ženo mrtvo in se je poskušal u-
smrtiti. Govoril je neki pozab-
ljen italijanski dialekt, ki ga ne
razumejo Italijani, ki je rojen

v Italiji. V ječi so je pa Morello
načelil angleščine in tako je iz-
vedel, kaj je vzrok, da so ga ob-
sodili v ječo. Tožnik je pristal,
da je mogoče narobe razumel
svoje rojake, ki govorijo njemu
neznani dialekt.

Zdaj pa izjavlja Husbund, da
se mora izvršiti, kar zakon pra-
vi. Ta zakon pa zahteva, da se
deportira vsak tujec, ki je v
teku petih let po svojem pri-
hodu v Ameriko izvršil prestop-
ek, zaradi katerega je obsojen
več ko eno leto v zapor, ako je
ta prestop tak, da kaže znake
moralne pokvarjenosti. Ako bo
Morello pomiloščen, tedaj bo de-
lavski departament ravnal s to-
rellom, kot je postopal s drugi-
mi, ki so bili pomiloščeni. To
pomeni, da ga ne bodo deporti-
rali.

Morella so aretirali v Phila-
delphiji in kmalu bo saalšan.
Zašilili ga bodo le zaradi vpra-
šanja: "Ali je bil tujec obsojen
za zapor za več ko eno leto
zaradi prestopka, ki ga je izvršil
v tej deželi?" Če je kriv ali ne-
določen, ne bo pri sašilšanju igra-
lo nobene vloge. Le pomilošče-
nje governorja Moorea ga lahko
reši. Kljub takim dogodkom pa
zahtevajo še bolj ostre imigra-
cijske postave.

Hivši poljski vojni minister je izginil.

Variava, 27. maja. — General
Malčevski, bivši vojni minister v
Vitoševem kabinetu, katerega je
Pilsudski strmoglavil, je izginil,
lekar da se je udel v samiji. Ko
so bili bivši ministri internirani
v Vilanovu, je bil Malčevski ta-
ko prepaden, da so ga poslali v
neko zdravilišče. Tam je pa iz-
ginil. Njegova družina ga zama-
niče.

Mehički škof spoznan krivim.

Mexico City, 27. maja. —
Škof Manriques Zarate iz Pa-
chuche je bil včeraj spoznan kriv-
vim pred nižjim sodiščem, da je
v svojem pastirskem listu huj-
skal vernike na upor proti vla-
di. Škof se je pritožil na višje
sodišče.

Medičevka ne more videti svojih dvočkov

Mati je v smrtni nevarnosti, to-
da srahena dvoččka živita in
sta videti zdrava.

South Bend, Ind. — Mary Me-
dič, ki je zadnjo soboto porodila
nestvor dveh detet, srahčenih
skupaj v trebuhu, je na robu
smrti. Zdravniki ji skušajo o-
hraniti življenje, toda borijo se
proti njeni volji. Žena ne mara
živeti. Zabila si je v glavo, da
mora ona umreti, če nečeta
dvoččka, ki ju amata za veliko
sramoto. Nik Medič, delavec v
avtomobilski delavnici, je tudi
vse obupan in ne ve, kaj bi po-
čel.

Mati noče videti dvočkov. Re-
kija je, da ju ne mara videti za
ves svet. Oče in mati želita, da
bi dvoččka umrli. Medič je de-
jal v sredo, da on ne more pro-
stati nikogar, da naj otroka ubije,
toda najboljša bi bilo, da sta
mrtva. "Ako bi bil bogat, bi nič
ne rekel. Ker pa sem reven, na-
vem, kaj naj počnem s tem," je
tožil mladi mož.

Zdravniki poročajo, da sta
dvoččka videti zdrava in vedeta
se normalno. Zgodilo se je že, da
je eden ali drugi pa šesal mle-
ko iz steklenice — dasi imata
samo en trebuh.

Medtem se pa nadaljuje javna
debata v South Bendu med pri-
padniki raznih verskih struj o
vprašanju, kaj se naj zgodi z
dvoččkoma. Večina je za to, da
se otroka prepušita "božji vo-
lji." Eden sam protestantski
pridigar je dejal, da bi ne bilo
greha, če bi zdravniki s kloro-
formom umrtili dvoččka.

Rekelja je vedno bolj predrzna

Bigotje v Louisiani pripravljajo
proti ateistični zakon.

Baton Rouge, La. — V louis-
ianski zbornici je bila te dni pre-
ložena zakonska predloga, ki do-
loča, da noben ateist ali "infidel"
ne sme poučevati v javni šoli ali
sploh v učnem zavodu, ki preje-
ma denarno podporo od države,
niti ne sme nobena oseba, ki ne
veruje, v "najvišje bitje". pre-
davati v nobeni dvorani, ki služi
v javne učne namene.

